

Bones pràctiques educatives a les escoles de música valencianes

Salvador Baixauli Bosch*
Remigi Morant Navasquillo**

Resum

Els últims estudis realitzats a les escoles de música valencianes remarquen que aquestes es comporten com a centres formals, més concretament imitant els conservatoris. Aquesta investigació estudia dos casos en què es mostra com dues escoles canvien aqueixa dinàmica. Per una part, es dona compte d'un model assentat i amb innovacions metodològiques en el seu ensenyament-aprenentatge i, per una altra, es presenta un altre patró amb plena transició cap a un model d'ensenyament no reglat. La metodologia s'ha configurat mitjançant l'estudi de cas, amb entrevistes personals, *focus group* i l'observació pròpia dels mestres i equips directius dels centres. El processament i l'anàlisi de dades s'han realitzat mitjançant programes de tractament qualitatiu. Les conclusions confirmen que les bones pràctiques són possibles i amb transicions viables i aplicables en les escoles de música valencianes. Finalment, es proposen línies de recerca en relació a les bones pràctiques educatives.

Paraules clau

bones pràctiques educatives, escoles de música, educació no formal

Recepció original: 26 d'abril de 2015

Acceptació: 14 de juliol de 2015

Introducció

Aquesta investigació intenta mostrar innovacions metodològiques que aporten una millora educativa a les escoles de música. Es tracta d'una recerca d'exemples en l'àmbit educatiu, formatiu i de relacions socials que segurament poden ser extrapolables a la gran majoria de les escoles de música del territori valencià, encara que aquest treball està limitat a dos centres que han estat objecte d'estudi. Així, es planteja fer un estudi detallat del gran potencial que tenen les escoles de música i de la tasca educativa i social que ofereixen les societats musicals, de les quals, a més de dependre, són el pilar fonamental de la seua existència i raó de ser. Una escola de música pot oferir molt més que formació al seu alumnat. Els recursos i possibilitats han de tindre altura de mires i explotar al màxim totes les possibilitats a l'abast de l'escola.

L'objectiu principal d'aquesta investigació és, doncs, estudiar, mitjançant una observació i anàlisi detallada, les bones pràctiques educatives que ens poden oferir les escoles de música valencianes. Aquest objectiu abasta el treball des d'una visió general, donant pas a tot el que envolta la pràctica educativa en si. Per a determinar-ho de ma-

(*) Diplomada en Magisteri Musical i Professor de Trompa. Compagina la seua tasca docent a l'escola pública valenciana i a la xarxa d'escoles de música amb la investigació educativa, gràcies als estudis de màster i doctorat en Investigació de Didàctiques Específiques de la Universitat de València. Adreça electrònica: baibosch90@gmail.com

(**) Premi Extraordinari de Doctorat en Educació (Didàctica de la Música) per la Universitat Jaume I de Castelló, director del Departament de Didàctica de l'Expressió Musical, Plàstica i Corporal de la Universitat de València i Vicepresident de la Federació de Societats Musicals de la Comunitat Valenciana. Adreça electrònica: remigi.morant@uv.es

nera més concreta, hem plantejat els següents objectius específics, que serviran alhora de nexa sobre l'objectiu principal de la investigació.

- a) Descriure, mitjançant l'observació i l'anàlisi en dues escoles de música d'àmbits i característiques diversos, les bones pràctiques educatives que poden oferir en totes les seues vessants. Aquestes giraran al voltant de:

Professorat i equip directiu:

- Promoció i potenciació de bones pràctiques educatives a l'escola per part de l'equip directiu.
- Coneixement que tenen sobre el concepte de bones pràctiques educatives.
- Propostes metodològiques en les quals es basen o innoven i l'impacte que produeix a les classes.
- En què es basa l'ensenyament-aprenentatge del centre.
- Aportacions a les classes després dels cursos de formació.
- Utilització de les TIC per a un millor aprenentatge i millora educativa.
- Resolució de possibles problemes ocasionats durant el curs.
- Propostes de millora de cara al futur.

Alumnat:

- Motivació, influència i millora de l'alumnat.

Pares:

- Implicació, relació i defensa amb l'escola de música.

Altres membres relacionats amb l'escola:

- Col·laboració i ajuda al centre de diferents organismes relacionats directament o indirecta amb l'escola.

- b) Determinar, una vegada observada la realitat educativa, si les actuacions dels centres en relació a les bones pràctiques educatives ajuden a un millor funcionament i rendiment del centre a tots els nivells, tant organitzatiu com acadèmic.
- c) Especificar si pogueren haver-hi models de bones pràctiques educatives a les escoles de música investigades.

Aquests objectius ens porten a les preguntes d'aquesta investigació:

- Les escoles de música aprofiten al màxim les seues possibilitats educatives, metodològiques i formatives com a centre d'estudis que són?
- La preparació del professorat que treballa en el centre és l'adequada? Quines mancances presenten?
- L'alumnat té un millor rendiment acadèmic gràcies a aquestes innovacions o s'arriba al mateix resultat mitjançant una via diferent?
- Gràcies a la possible implicació dels pares, s'obté un recolzament a l'escola i defensa de l'ensenyament musical?

- La resta d'organismes que poden col·laborar amb l'escola de música, ajuden a la difusió, promoció i ús de l'escola com a centre que pot millorar i formar de manera més completa els alumnes que hi acudeixen i poden anar allí?

Estat de la qüestió

La fonamentació teòrica es dividirà en dues parts: una primera on especificarem en què ens basem per a entendre i definir de la millor manera possible el concepte de bones pràctiques educatives, i una segona en la qual donarem compte de l'elecció d'una investigació de tipus qualitatiu, a més de basar-nos de nou en les metodologies més adients per al bon esdevenir de la investigació.

Tot recordant quin era l'objecte d'estudi, entenem les bones pràctiques educatives com processos metodològics ben aplicats i amb la presència activa de tot l'entramat socioeducatiu que gira al voltant d'una escola de música: professorat amb una forta implicació i formació, alumnes amb motivació i ganes d'aprendre gaudint, i pares amb relacions fluïdes amb l'escola.

Per tant, si el que es busca és una millora i un avançament en l'escola de música, caldria anomenar el que apunta el professor Morant:

Correspon a les administracions educatives facilitar l'intercanvi d'informació i la difusió de bones pràctiques educatives o de gestió de centres docents, amb la finalitat de contribuir a la millora de la qualitat de l'educació, ja que si no és per pròpia iniciativa de l'administració, la que possibilita aquest tipus de política educativa, rara vegada trobarem indicis de bones pràctiques educatives. (Morant, 2012, p. 102)

Si aprofundim en aspectes que envolten la bona pràctica, podem confirmar que afecta de manera positiva els àmbits i trets més característics que la conformen: ensenyament-aprenentatge, avaluació, innovació, motivació de l'alumnat... amb referències que cal ser tractades i fonamentades.

Sens dubte, del seguit d'àmbits assenyalats anteriorment, creiem que la innovació n'és el pilar fonamental, ja que indicarà canvi i novetat davant qualsevol situació educativament estancada o immersa en una rutina poc saludable per al funcionament de l'escola. D'aquesta manera ho ratifiquen Aracil, Brocal i Martínez (2011) tot remarquant que la innovació fa referència a la introducció de novetats o canvis en les activitats que desenvolupem. Açò significa que aquesta únicament pot engegar-se quan es detecta la necessitat del canvi i s'hi incorporen novetats.

Tota innovació, per tant, va acompanyada d'instruments i eines per a dur-les a terme. De nou Aracil, Brocal i Martínez (2011) ens ajuden a basar-nos en aquesta premissa que proposem en el marc teòric on remarquen que finalment tot projecte d'innovació ha d'estar proveït d'una sèrie d'instruments que permeten analitzar la seua posada en pràctica a fi i efecte de realitzar contínues millores en el procés d'ensenyament-aprenentatge.

I per poder plasmar si aquests canvis i si les seues eines de treball han estat les correctes, no podem oblidar-nos de l'avaluació i anàlisi, aspectes decisius per referendar el nostre treball final, on Malagarriga, Gómez i Viladot (2008) constaten una vegada més que l'avaluació és el component clau dels processos d'ensenyament-aprenentatge tant com dels processos d'innovació i a ell cal dedicar esforços de manera preferent per a combatre justament les incerteses.

És un aspecte indispensable i que necessita de coherència tant pel que fa a la innovació que proposem, com pel que correspon a l'alumne, ja que en moltes ocasions, i és molt freqüent en l'àmbit musical, el professorat sol avaluar de manera informal, restant la importància al fet d'avaluar de manera correcta i rigorosa a l'alumnat: Russell i Austin (2010) constaten que malgrat una gran quantitat de recerca sobre avaluació educativa, els grans avanços en les proves i altres formes d'avaluació, a més d'una major disponibilitat de recursos d'avaluació, molts professors continuen desenvolupant els seus propis mètodes d'avaluació de forma aïllada, sense relació amb els programes o polítiques d'avaluació i sense tenir en compte les pràctiques d'avaluació emprades pels seus col·legues o recomanada pels experts. A més, a les escoles de música, queda molt més evident. Morant (2013), a tall d'exemple, comenta com s'hauria de potenciar la constitució d'equips educatius cohesionats amb líders, fent referència als equips directius perquè puguin estructurar els processos de treball del mateix centre i facilitar un àmbit idoni per a l'experimentació activa del claustre i l'avaluació dels resultats.

Per tant, veiem que dins del marc administratiu, és possible l'aplicació de bones pràctiques educatives gràcies a la formació tant inicial com contínua del professorat. A més, la possibilitat i la capacitat d'innovació va íntimament lligada. Aquestes necessiten recolzar-se en tècniques d'ensenyament-aprenentatge que ajuden a plasmar-les en el quefer diari de l'escola.

Finalment, per poder ratificar i comprovar que la pràctica ha estat portada a terme exitosament, cal un procés d'avaluació coherent i sempre en constant procés de revisió que ajude a millorar i consolidar la pràctica educativa, perquè siga dinàmica i perdurable en el temps i no es convertesca en un fet aïllat en l'escola de música on es plantege.

En la formació del professorat, busquem la contínua evolució i millora, a més d'una gran implicació i entrega per a dur a terme els referits canvis.

Però evidentment no afecta només als mestres; els pares i les mares són una part clau, i unes bones relacions amb l'escola són importants per a la consecució de les bones pràctiques educatives. Si volem una implicació plena, cal que hi haja una introducció completa d'aquests: la identificació serà total amb l'escola i els vincles amb aquesta podran superar certes barreres.

Les escoles de música haurien de ser espais compartits d'aprenentatges musicals en els quals tots hi cabessen: fills, pares i professors. Centres àvids del suport dels pares i on la seua participació en el seguit d'activitats de l'escola, arribés a considerar-los, fins i tot, com a alumnes adults.

I perquè la relació fos el més completa possible, caldria tenir ben present la unió existent entre alumnes i professors. Sens dubte, un bon exemple és l'avaluació dels alumnes i les unions comunes que comparteixen: la bona pràctica sempre ha de trobar llaços d'unió entre totes les parts que la conformen.

La motivació en l'alumnat és primordial, i com no, pares i mestres han d'estar a la salvaguarda perquè l'alumne ho porte endavant. Barry i Hallam (2002) constaten la importància de la motivació. Quan els mestres i els pares permeten que els estudiants prenguen decisions sobre els objectius i el repertori, és probable que augmente la motivació dels estudiants.

Aquest esquema, ens aporta un resum del que hem apuntat:

Taula 1. Bones pràctiques educatives

<i>PROFESSORAT</i>	<i>PARES</i>	<i>ALUMNES</i>
1: Possibilitat real de dur a terme bones pràctiques a les aules i aplicar-les de manera correcta 2: Innovació en l'ensenyament-aprenentatge 3: Projecte educatiu definit i en constant procés de reflexió per a la seua adaptació a la realitat 4: Instruments d'avaluació i millora 5: Formació contínua/renovació	1: Implicació plena a l'escola 2: Nexes d'unió amb tots els estaments presents a l'escola de música	1: Aproximació per part del professorat cap a ells, ja que són el component principal de l'educació. 2: Motivació 3: Integració total amb l'escola de música i la Societat Musical

Marc teòric

Harrison i Ballantyne (2005) afirmen que el mestre de música ha de tenir coneixements i atributs per a portar endavant la possibilitat d'oferir bones pràctiques a l'alumnat:

- Coneixement dels documents de contingut, de la pedagogia, del repertori i curriculars.
- Habilitats de gestió de l'organització que incorporen, de maneig de conducta, de gestió del temps, dels drets humans i de la gestió dels recursos.
- Habilitats en la gestió de les TIC.
- Possessió d'una àmplia gamma d'estils d'ensenyament.
- Habilitats reflexives per l'autoavaluació i la millora.
- Habilitats de música pràctica en una varietat de gèneres, que inclouen la lectura a primera vista, el cant, la improvisació, la composició i la direcció.
- Capacitat per motivar, inspirar i encoratjar.
- Connexió amb els estudiants com a persones.

Parlem dels coneixements i habilitats considerades importants pel professorat a principis de la seva carrera (Ballantyne, 2004) i el desenvolupament dels atributs identificats per Harrison (2004) en el context dels cursos de formació del professorat.

Per altra banda, Hargreaves i Marshall (2003) troben que, a més de les habilitats musicals, el professorat necessita reforçar la millora de la comunicació i de les relacions interpersonals. Una qüestió important en el cas del professorat de les escoles de música valencianes, sempre necessitat de treball cooperatiu.

La base en què recolzem la definició de bones pràctiques educatives són els processos metodològics ben aplicats i amb presència activa de tot l'entramat d'una escola de música: professorat amb una forta implicació i formació, alumnat amb motivació i ganes d'aprendre gaudint; a més, de la implicació plena dels pares a fi que les bones pràctiques es ratificaren de manera completa en aquest context.

Si seguim les pautes que ofereixen Vilar, Carrillo, Casals, Ferrer, Girbau i Valls (2013) veiem com a poc a poc van detallant-se les característiques d'unes bones pràctiques en música.

La concepció de mestre de música que aplica bones pràctiques la formen una sèrie d'apartats que es divideixen en quatre parts: cançó-pràctica instrumental i dansa (interpretació vocal, instrumental i corporal), llenguatge, audició i temes transversals.

Apartats que conformen les bones pràctiques educatives en música:

Figura 1. Bones pràctiques educatives en música

1: Cançó i veu	2: Pràctica instrumental	3: Dansa	4: Continguts a treballar
5: Com treballa el mestre/a	6: Ús de la grafia musical	7: Audició	8: Gestió del grup-classe
9: Procés d'ensenyament-aprenentatge	10: Disseny de la classe	11: Ús de les TIC	12: Altres aspectes

Marc metodològic

Per a poder arribar als objectius proposats, s'ha utilitzat la següent metodologia:

- Una revisió bibliogràfica que pren com a base una detallada anàlisi de fonts primàries i secundàries sobre allò que hi ha escrit sobre bones pràctiques educatives en general i en educació musical, especialment en àmbits d'ensenyaments no formals.
- Estudi de cas vinculat a la praxi feta en dues escoles de música de diversa índole, a través d'entrevistes individuals i grupals.

Les fonts d'informació que es relacionen amb els estudis desenvolupats són:

- Llibres, revistes, articles i anàlisis dels treballs existents sobre bones pràctiques educatives.
- Tesis doctorals sobre característiques específiques de les bones pràctiques.
- Equip directiu de les dues escoles de música seleccionades.
- Professorat dels dos centres d'ensenyament.

- Observació pròpia a partir d'allò vist, tant en les entrevistes com en les classes impartides pels professors amb els seus alumnes.

El disseny metodològic d'aquesta investigació busca la necessitat d'obtenir informació de manera qualitativa en relació als objectius plantejats. La recollida d'informació s'ha efectuat d'aquesta manera:

- a) Selecció de les preguntes definitives per l'entrevista, prèvia revisió i selecció d'aquestes, a més de la validació pel comitè d'experts a fi de determinar el grau de pertinença i la coherència respecte als objectius i preguntes de la investigació.
- b) *Focus group* a l'equip directiu de cadascun dels dos centres. Se'ls plantejaren qüestions de caràcter general sobre el funcionament del centre: estructura educativa, metodologia, relació amb els pares, problemàtiques, propostes de futur i millora educativa. Sempre en relació amb el marc teòric, la selecció dels continguts que s'han anomenat anteriorment i els objectius plantejats.
- c) Entrevista individual a un professor de cadascuna de les escoles estudiades. Ens centrarem més en la vessant metodològica, tot intentant mostrar si hi ha relació amb les propostes indicades per l'equip directiu, on mostraven les seues credencials a l'hora de plasmar la bona pràctica en les seues escoles:
 - Aquests dos últims apartats han estat duts a terme gràcies als qüestionaris de les entrevistes que han recaptat gran part de la informació dels centres.
 - Abans de l'inici de les entrevistes foren necessàries diverses visites per a conèixer el funcionament general de les escoles.
- d) Transcripció dels enregistraments per a treballar les dades amb les tècniques més adients per a la investigació i fer la posterior conclusió de l'estudi.

Per tal de facilitar de manera gràfica la relació entre les preguntes que es plantegen en la investigació i les proposades en l'entrevista, la Taula 2 detalla la relació de les preguntes inicials amb les proposades, tant a mestres com a equips directius.

L'anàlisi efectuada procedeix de diverses fonts i les classifiquem en les següents categories:

- Anàlisi documental d'informació: llibres, revistes i reglaments, mitjançant la revisió, buidatge i posterior anàlisi.
- Anàlisi descriptiva de les dades obtingudes i incloses al qüestionari. Per a aquesta anàlisi s'ha utilitzat el software *Atlas.ti. 7.0*, necessari per a una anàlisi qualitativa professional de text i de dades multimèdia.
- Anàlisi de contingut de les dades qualitatives, obtingudes mitjançant les preguntes obertes del qüestionari.

Taula 2. Preguntes proposades per a la investigació

RELACIÓ DE LES PREGUNTES PROPOSADES PER A LA INVESTIGACIÓ
AMB LES PREGUNTES DE LES ENTREVISTES I EL FOCUS GROUP

<i>Preguntes investigació</i>	<i>Preguntes equip directiu</i>	<i>Preguntes professorat</i>
Les escoles de música aprofiten al màxim les seues possibilitats educatives, metodològiques i formatives com a centre d'estudis que són?	A grans trets, quines serien les bases de plantejament de l'estructura educativa i pel que fa a l'ensenyament-aprenentatge a la vostra escola? I pel que fa a la innovació? Participeu en intercanvis? Teniu contactes amb altres centres educatius? La formació del professorat és un pilar bàsic per al vostre centre, com s'ha plantejat per a que siga efectiva per al professorat? I pel que fa a les publicacions, penseu que cal preparar altres publicacions? Han pensat en algun pla de millora de la qualitat educativa?	Quina és la meta que busca en les seues classes? Quines metodologies i innovacions aplica? Troba que el seu centre destaca en la manera de plantejar el treball?
La preparació del professorat que treballa en el centre és l'adequada? Quines carències tenen?	Quines són les problemàtiques educatives o de funcionament que esteu abordant en este curs en les reunions de professorat? Teniu altres objectius a abordar en altres propostes formatives?	Quines aportacions ha incorporat després dels cursos o jornades de formació? Pensa que la formació contínua és necessària en l'àmbit en el que treballa?
L'alumnat té un millor rendiment acadèmic gràcies a aquestes innovacions?	A grans trets quines serien les bases de plantejament de l'estructura educativa i pel que fa a l'ensenyament-aprenentatge a la vostra escola? I pel que fa a la innovació? Participeu en intercanvis? Teniu contactes amb altres centres educatius?	Troba que l'impacte del treball plantejat és l'adequat? Ha compartit amb altres professors de la seua especialitat les problemàtiques d'aula? Fan ús de les TIC a l'aula o els alumnes a casa com a complement? De quina manera? Promou intercanvis o trobades amb altres escoles de música o centres educatius d'altres nivells? Pot descriure alguna experiència? Quines qüestions i/o aportacions considera més interessants del seu treball? Explique algun repte que ha aconseguit amb els seus alumnes o companys de treball en els últims anys.
Gràcies a la possible implicació dels pares s'obté un recolzament a l'escola i defensa de l'ensenyament musical?	Quina és la relació amb els pares? Troben una millor implicació gràcies al model proposat?	
La resta d'organismes que poden col·laborar amb l'escola de música ajuden a la difusió, promoció i ús de l'escola de música com a centre que pot millorar i formar de manera més completa als alumnes que van i poden anar allí?	Considereu que poden promoure el vostre model a altres zones en característiques similars? Teniu noves propostes per al futur del centre? Quines mancances trobeu amb difícil solució?	

Respecte a les preguntes per al professorat de l'escola, estan centrades més cap a l'àmbit metodològic, buscant si el quefer diari està relacionat amb la bona pràctica educativa que es promou des de l'equip directiu, a més de qüestions relacionades amb experiències personals i formació i renovació al llarg de la seua carrera com a docent.

En l'elaboració del qüestionari, s'han tingut en compte aspectes com la resolució de la investigació a mesurar, composició de les preguntes atenent als objectius de manera ordenada i amb relació amb el contingut a preguntar, de més general a més específic, tot fent una introducció a fi d'acomodar l'entrevistat i poder plantejar-los el *focus group* o l'entrevista individual agradable des del primer moment.

Una vegada obtingut l'esborrany definitiu, delimitada la informació, formulades les preguntes de manera correcta i portades a terme de manera correcta en l'entrevista, a més d'enregistrar-se, se'n va fer una transcripció per poder treballar les dades i extraure les posteriors conclusions.

Finalment, amb la intenció d'oferir molta més garantia en la nostra investigació, utilitzarem la triangulació per planificar la via de validació més adient en un estudi de caire qualitatiu. És clar que tota investigació ha d'estar supervisada per criteris de seguiment on ens indica fins a quin punt hem pogut respondre les qüestions inicials. En la citada triangulació treballem com un procés en el qual diferents metodologies que s'aporten a una realitat, poden donar uns resultats més fiables a la investigació realitzada.

Anàlisi i discussió dels resultats

Amb la finalitat de resumir la part central del treball, l'hem dividit en quatre parts plenament diferenciades sobre les quals es va treballar. En primer lloc, aportem un resum sobre l'anàlisi de l'entrevistes realitzades al director i al mestre seleccionat de l'escola de música Centre Sud, així com també les corresponents anàlisis als mateixos professionals de l'altra escola de música, la Centre Nord. Per acabar, mostrem un esquema-resum de l'anàlisi i la triangulació de resultats.

Anàlisi Centre Sud

Per entendre el context de l'entrevista a un dels dos centres, anomenat de manera fictícia "Centre Sud", cal conèixer la situació d'on parteix la seua l'escola de música, circumstància molt similar a la de moltes escoles que, a causa de la manca de recursos econòmics, no pot portar la seua tasca educativa a tots els nivells de manera correcta, sense un projecte educatiu de centre definit, tot calcant models de conservatoris i amb poc alumnat.

El centre es troba en ple procés de renovació. S'intenta, doncs, mitjançant propostes i promocions creades des de la direcció com puga ésser oferir classes gratuïtes durant els anys d'iniciació, augmentar el nombre d'alumnes de l'escola: és l'objectiu primordial. Una vegada aconseguit aquest objectiu, podran ja plasmar de manera correcta l'oferta educativa que tenen proposada.

Ara bé, des de l'observació pròpia i a pesar que era fonamental poder recuperar l'alumnat de manera urgent, denotarem la manca d'un projecte educatiu de centre a l'escola: inexistència d'un currículum adaptat a les necessitats del centre, com ja hem fet

referència anteriorment, i reproducció, per tant, de projectes educatius similars als dels conservatoris públics.

De bell antuvi, per tant, estàvem davant un exemple de mala pràctica educativa, aspecte que, des de la vessant estrictament didàctica, venia a confirmar les nostres sospites.

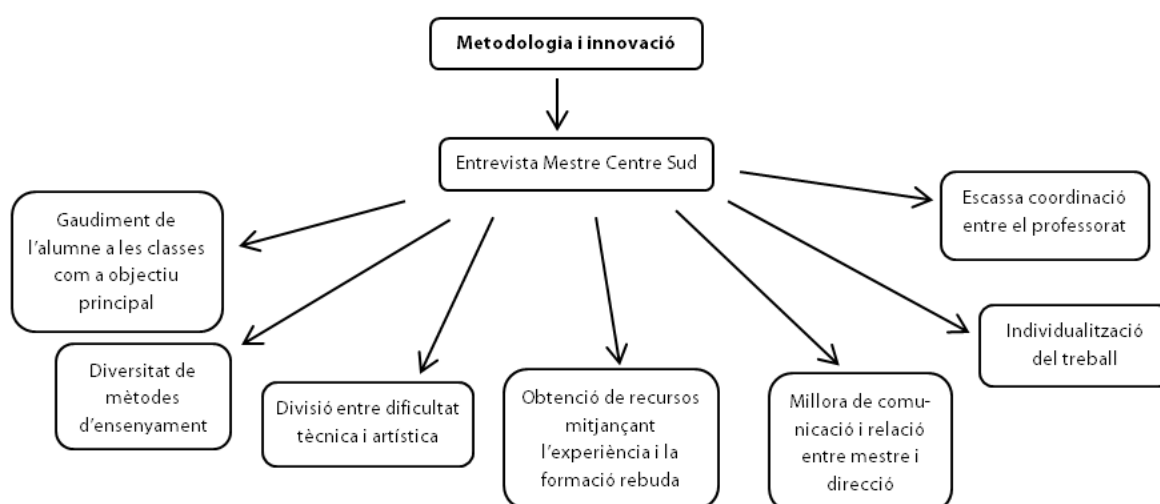
Taula 3. Anàlisi de l'entrevista al director del Centre Sud. Recollida d'informació

ANÀLISI ENTREVISTA DIRECTOR CENTRE SUD. RECOLLIDA D'INFORMACIÓ

<i>Observació pròpia</i>	Ensenyament-aprenentatge del centre: manca d'un Projecte Educatiu de Centre. Utilització d'anteriors projectes
<i>Entrevista</i>	Estructura del centre a nivell organitzatiu Formació professorat Relació amb els pares Innovacions aplicades Problemes i possibles solucions d'aquests

L'anàlisi de l'entrevista al mestre seleccionat del Centre Sud ens indica i confirma les observacions fetes anteriorment, ja que ens demostra com en determinats moments s'adona que el treball està massa individualitzat.

Figura 2. Esquema on es mostra la part metodològica i les innovacions que apliquen al Centre Sud

Malgrat tot, el docent disposa d'una programació pròpia, marcada i de caràcter molt flexible per a adaptar-se i fer un aprenentatge de la millor manera cap a l'alumne, tot incidint en el fet que li resulte una activitat amena i d'aprenentatge alhora. A més a més, nota i troba una individualització excessiva en la seua tasca docent, més accentuada

encara en tractar-se d'un instrument de corda amb una inserció més difícil a la banda de música.

A les seues classes aplica diverses metodologies on insisteix en la millora tant tècnica com artística de l'instrument de manera progressiva durant els cursos del grau elemental. En cas de trobar dificultats, apel·la tant a la formació del professor per aplicar i incorporar noves tècniques que facen que l'alumne estiga motivat i a gust amb l'instrument a l'hora que l'aprén i el domina a poc a poc, com també a deixar-se aconsellar per la resta de professorat del centre.

En resum, hi ha una descoordinació i falta de cohesió en certes decisions entre el professorat que se solen fer de manera improvisada o com hem anomenat 'oculta'. La falta i necessitat d'un projecte educatiu de centre resulta evident al si de l'escola.

Taula 4. Anàlisi entrevista mestre Centre Sud. Recollida d'informació

ANÀLISI ENTREVISTA MESTRE CENTRE SUD. RECOLLIDA INFORMACIÓ

<i>Observació pròpia</i>	Relacions 'ocultes' entre el professorat. Falta de comunicació entre l'equip docent Desconfiança amb les TIC per la problemàtica que pot comportar Difícil inserció en la Societat Musical dels seus alumnes en ser instrumentistes de corda
<i>Entrevista</i>	Metodologia i innovació: diversitat a les seues classes Aplicació a l'aula de l'après a les jornades de formació Impacte treball: individualització Intercanvis: beneficis a tots els àmbits de l'alumnat: nova experiència i millora de conducta gràcies a aquests per imitació del bon comportament d'altres alumnes Aportacions: possible conflicte entre la dualitat escola de música i escola primària, sobretot a llarg termini

Anàlisi Centre Nord

Seguint amb la segona part de la investigació, es va triar una escola de música amb unes característiques de treball totalment distintes a les que podia oferir l'escola de música Centre Sud, més de caire convencional o en la línia de la majoria d'escoles de música valencianes. Després de diverses opcions, ens vam decidir pel Centre Nord que, com es veurà a continuació, presenta una estructura molt diferenciada respecte a la del Centre Sud.

Amb un projecte en marxa de fa més de vint anys, atén la innovació i la millora contínua, disposa d'un equip estable de professors i treballa de manera coordinada amb plans de formació i de reciclatge permanent. En definitiva, Centre Nord presenta una oferta educativa adaptada al seu entorn sociocultural, ja que té com a prioritat la demanda de les localitats que atenen amb la finalitat de tindre un lloc on poder compartir el gust i l'afició per la música.

Tant l'equip directiu com la resta dels coordinadors presents en l'entrevista destaquen de primeres el motiu i la necessitat de la formació de Centre Nord, essent la inte-

gració d'unes onze localitats en les quals la innovació forma el pilar central d'aquesta xarxa d'escoles de música, tot buscant a la fi una educació de qualitat.

Per tant, l'estructura educativa dista molt d'una escola de música convencional com pot ser la de Centre Sud ja que com s'ha dit anteriorment, s'agrupen unes onze localitats on els mestres van impartint les classes de manera itinerant segons l'alumnat que puguen tenir. A més, tal i com remarquen, pedagògicament intenten anar en la mateixa direcció, apostant per reunions setmanals en què realitzen un seguiment de tot el que haja ocorregut a les aules. Per tant, des de Centre Nord remarquen que la seua manera de treball està diferenciada d'altres escoles de música.

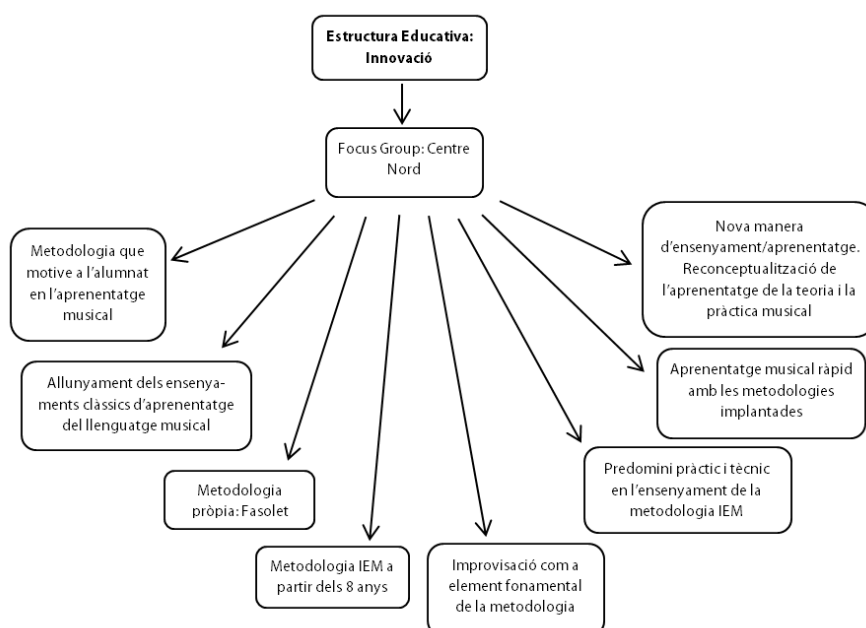
Si seguim endinsant-nos en l'estructura educativa, Centre Nord presenta una metodologia pròpia en diverses etapes de la iniciació musical i dels ensenyaments elementals. La primera anomenada "Fasolet", sistema integral d'ensenyament musical dirigit a xiquets de tres a vuit anys que té per principi despertar el màxim potencial dels xiquets i desenvolupar la comprensió global i la sensibilitat cap a la música.

A pesar de no ser una metodologia pròpia, també treballen amb la "IEM" (Instituto Educación Musical), en la qual la improvisació juga un paper fonamental per a l'aprenentatge del llenguatge musical i sobretot de la lectura musical a l'hora d'interpretar. Comprèn l'ensenyament musical en totes les seues vessants i una gran quantitat de matèries (tots els instruments, llenguatge musical, conjunt instrumental, harmonia, anàlisi musical, formació coral, iniciació, etc.).

Es basa en el desenvolupament de la creativitat, en la participació interactiva de l'alumnat i en la improvisació com a control del llenguatge musical. Dos són els pilars bàsics d'aquest sistema:

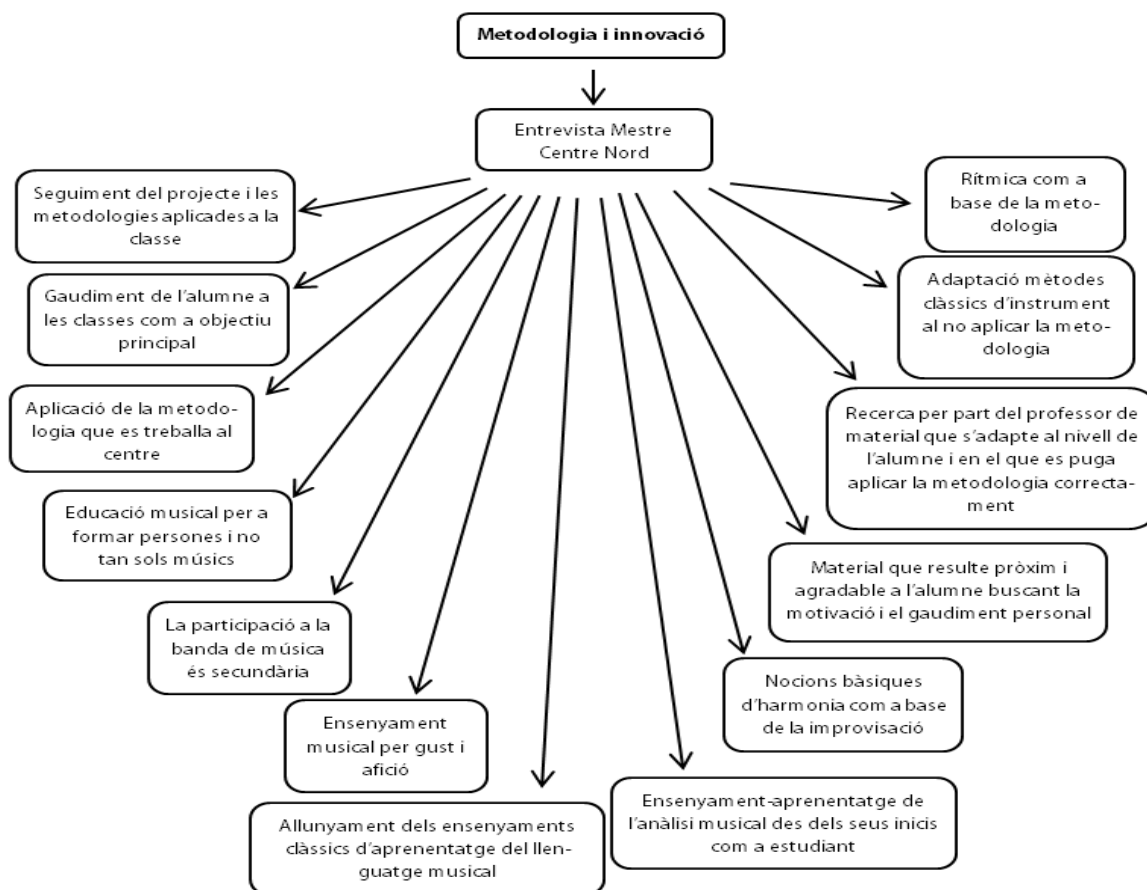
- Anàlisi i improvisació. Improvisar és parlar amb el llenguatge musical, parlar controlant el llenguatge.
- La partitura com a punt de partida i com a objectiu.

Figura 3. Esquema on es mostra la part metodològica i les innovacions que apliquen al Centre Nord

Si observem l'entrevista realitzada al mestre de Centre Nord, ens n'adonem com es plasma el que ha plantejat i comentat per la directiva i el claustre del centre. El fet que hi haja reunions conjuntes amb l'equip directiu i la resta de l'equip docent fa que allò reproduït a les classes siga una aplicació quasi idèntica a l'esmentat en l'entrevista anterior.

Figura 4. Esquema corresponent a la metodologia i innovacions aplicades pel mestre de Centre Nord

Mitjançant la següent graella mostrem un resum general on poder comparar les dues escoles de música amb cadascuna de les característiques estudiades:

	Ensenyament – aprenentatge innovador	Formació professorat	Relació amb els pares	Propostes de millora davant dels problemes	Intercanvis	Metodologia pròpia	Metodologia diversa	Ús de les TIC	Aprofitament claustres	PEC actualitzat
<i>Centre Sud</i>		✗	✗	✗	✗		✗	✗		
<i>Centre Nord</i>	✗	✗	✗	✗		✗		✗	✗	✗

Triangulació dels resultats

Considerem que les tres entrevistes i el *focus group* realitzat amb caràcter qualitatiu, a més de l'observació pròpia, ens ha proporcionat els resultats desitjats gràcies al mitjà de verificació que havíem plantejat, i que, a mesura que la investigació anava endavant, ha donat uns resultats òptims, tot arribant a cobrir totes les preguntes inicials.

En ella ens hem pogut endinsar en el quefer diari de dues escoles de música de forma progressiva, ja que, d'una banda, quasi se'ns feia una presentació del centre a estudiar gràcies als *focus group* i a l'entrevista realitzada. D'altra banda, donàvem un pas més: entràvem de ple en les classes i en el seu quefer diari. Per últim, i per poder confirmar la triangulació, quedava l'observació pròpia, discreta però a la vegada gran recaptadora d'informació de la realitat que volíem observar i que ens ha portat a la finalització d'aquest estudi.

Conclusions

S'ha aconseguit l'objectiu general que consistia a investigar, mitjançant una observació i una anàlisi detallada, la presència de bones pràctiques educatives a les dues escoles estudiades. També hem constatat els objectius específics derivats de l'objectiu principal i la posterior anàlisi i interpretació de les dades obtingudes en les diferents entrevistes.

Primerament es va donar pas a una revisió històrica sobre les escoles de música. També plantejàvem que, a causa de la situació de canvi i propostes d'innovació i millora recents de les escoles de música, podien haver casos de bones pràctiques educatives en les escoles de música valencianes estudiades, i de fet així ha quedat confirmat.

Finalment, concloïem que les bones pràctiques estan presents en les escoles de música, on tenim dos exemples: un amb un model assentat i que té perspectives de futur, i un exemple on es poden veure pas a pas com es pot canviar un model d'escola amb característiques cap a un centre no reglat.

Pel que fa a les preguntes inicials, ho resumim a continuació:

- En resposta a si *les escoles de música aprofiten al màxim les seues possibilitats educatives, com a centre d'estudis que en són*, l'estudi realitzat ens pot confirmar que sí. Per contra, poden trobar-se buits a l'hora de plasmar en l'escola de música les bones pràctiques educatives desitjades. L'estudi ens confirma que la formació entre el professorat és habitual i que en alguns casos l'aprenentatge d'altres disciplines també els ajuda com a docents en les seues classes.
- Sober si *l'alumnat té un millor rendiment acadèmic gràcies a aquestes innovacions o hi ha altres vies per aconseguir-ho*, segons l'estudi, el rendiment acadèmic no tan sols augmenta sinó que, amb una bona metodologia o la combinació de diverses metodologies, es poden arribar a uns mínims coneixements musicals en menys temps.
- En resposta a si *gràcies a la possible implicació dels pares s'obté un recolzament a l'escola i defensa de l'ensenyament musical*, la comunicació i participació dels pares en l'escola de música és fonamental per a la implicació i identificació d'aquests amb l'escola.
- A la pregunta de si *la resta d'organismes que poden col·laborar amb l'escola de música ajuden a la promoció d'aquesta*, constatem que des de diversos organismes pot haver-hi

col·laboració en les escoles de música. La primera i principal és sens dubte la pròpia banda de música, la continuació i regularitat de la qual depèn de l'escola de música.

Per tant, i en conclusió final, podem afirmar que malgrat que les escoles de música analitzades no acabaven de comportar-se com ho haurien de fer normativament, hi ha casos on s'aconsegueix donar el pas cap als centres d'estudis no reglats que en realitat haurien de ser. A més, es pot millorar tant educativament com organitzativa gràcies a la innovació de mestres, alumnes i pares. Per finalitzar, cal assenyalar que hem detectat bones pràctiques educatives a les escoles de música estudiades.

Referències

- Aracil Pérez, J.; Brocal Verdú, A.; Martínez Vargas, J. (2011) «Proyectos de innovación en el área de música. Análisis de buenas prácticas y nuevas estrategias metodológicas». *IX Jornadas de Redes de Investigación en docencia Universitaria*. Disponible a: <http://goo.gl/qxyOt> [accés: 12.2.2015].
- Armstrong, L. A.; Elementary, L. (2001) *Best practices in the music classroom: exploring settings in the inclusion music classroom*. Disponible a: <http://oldweb.madison.k12.wi.us/sod/car/abstracts/7.pdf> [accés: 12.2.2015].
- Ballantyne, J. (2004) *What music teachers want: The emergence of a unified understanding of an ideal teacher education course*. Document inèdit presentat a la Australian Association for Research in Music Education Conference.
- Barry, N.; Hallam, S. (2002) «Practicing», a Parncutt, R.; McPherson, G.E. [ed.] *The science and psychology of musical performance: Creative strategies for teaching and learning*. New York, Oxford University Press, p. 327–347.
- Harrison (2004) «Identities of music teachers in Australia», a *Proceedings of the XXVth Annual Conference*. Australian Association for Research in Music Education, p. 198–206.
- Harrison, S.; Ballantyne, J. (2005) «Effective teacher attributes: perceptions of early-career and pre-service music teachers», a *Teacher education: Local and global*. Australian Catholic University, p. 219–226.
- Hargreaves, D. J.; Marshall, N. (2003) «Developing identities in music education». *Music Education Research*, 5 (3), p. 263–273.
- Malagarriga, T.; Gómez, I.; Viladot, L. (2008) «Innovar en la escuela de música: un proyecto compartido con la universidad». *Cultura y Educación: Revista de teoría, investigación y práctica*, 20 (1), p. 63–78.
- Morant, R. (2012) *Perspectivas docentes de las escuelas de música de las sociedades musicales valencianas: historia, presente y futuro*. Castelló, Universitat Jaume I. Departament d'Educació (Tesi doctoral). Disponible a: <https://www.educacion.gob.es/teseo/imprimirFicheroTesis.do?fichero=40825> [accés: 12.2.2015].
- (2013) «Planteamientos de educación formal en enseñanzas no regladas de música: las Escuelas de Música de las Sociedades Musicales Valencianas». *Revista Electrónica de LEEME*, 31, p. 79–106. Disponible a: <http://musica.rediris.es/leeme> [accés: 12.2.2015].
- Russell, J. A.; Austin, J. R. (2010) «Assessment practices of secondary music teachers». *Journal of Research in Music Education*. Disponible a: <http://jrm.sagepub.com/content/58/1/37.full.pdf+html> [accés: 12.2.2015].
- Stake, R. E. (1998) *Investigación con estudio de casos*. Madrid, Morata.

Vilar, M.; Carrillo, C.; Casals, A.; Ferrer, R.; Girbau, R. M.; Valls, A. (2013). *Quinze anys d'educació musical a l'escola primària*. Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona.

Buenas prácticas educativas en las escuelas de música valencianas

Resumen: Los últimos estudios realizados en las escuelas de música valencianas remarcan que estas se comportan como centros formales, más en concreto imitando a los conservatorios. Esta investigación estudia dos casos donde se muestra como dos escuelas cambian esa dinámica. Por una parte se da cuenta de un modelo asentado y con innovaciones metodológicas en su enseñanza-aprendizaje y otro con plena transición hacia un modelo de enseñanza no reglada. La metodología se ha configurado mediante el estudio de caso, con entrevistas personales, *focus group* y la observación propia de los maestros y equipos directivos de los centros. El procesamiento y el análisis de datos se han realizado mediante programas de tratamiento cualitativo. Las conclusiones confirman que las buenas prácticas son posibles y con transiciones viables y aplicables en las escuelas de música valencianas. Finalmente se proponen líneas de investigación en relación a las buenas prácticas educativas.

Palabras clave: Buenas prácticas educativas, escuelas de música, educación no formal

Bonnes pratiques éducatives dans les écoles de musique valenciennes

Résumé: Les dernières études réalisées dans les écoles de musique valenciennes constatent que celles-ci se comportent comme des centres officiels, plus concrètement en imitant les conservatoires. Cette recherche étudie deux cas qui montrent comment deux écoles modifient cette dynamique. D'une part, elle rend compte d'un modèle bien assis avec des innovations méthodologiques de son enseignement-apprentissage et, d'autre part, elle présente un autre modèle en pleine transition vers un modèle d'enseignement non officiel. La méthodologie a été configurée grâce à l'étude de cas, avec des entrevues personnelles, un *focus group* et l'observation propre des enseignants et des équipes de direction des centres. Le processus et l'analyse des données ont été réalisés au moyen de programmes de traitement qualitatif. Les conclusions confirment que les bonnes pratiques sont possibles, avec des transitions viables et applicables dans les écoles de musique valenciennes. Enfin, nous proposons des lignes de recherche en rapport avec les bonnes pratiques éducatives.

Mots clés: Bonnes pratiques éducatives, écoles de musique, enseignement non officiel

Good educational practices in the music schools of Valencia

Abstract: The latest studies on the music schools of Valencia find that they behave like formal schools and, in particular, imitate conservatories. This paper examines two cases of schools which are changing this dynamic. One looks at an established model undergoing methodological innovations in teaching and learning, while the other offers a different transitional approach towards a non-formal educational model. The paper makes use of a methodology based on case studies, drawing on face-to-face interviews, focus groups and first-hand observation of teachers and administrative teams in the schools. Data processing and analysis has been carried out using qualitative software programmes. The conclusions confirm that good practices are suitable for the music schools of Valencia and that their transition is viable and applicable. The paper also proposes further lines of research in relation to good educational practices.

Key words: Good educational practices, music schools, non-formal education